

PALEOLİTİK SANATTA TEKNİK VE STİL II

Paleolitik sanat, tasvirlerin üzerine yapıldıkları yüzeyler ve yerler açısından:

- 1- Duvar sanatı (art pariétal)
- 2- Kaya sanatı (art rupestre) ve
- 3- Taşınabilir sanat (art mobilier) olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.

Duvar sanatı

Duvar sanatı, mağaraların iç ve dış duvarlarına, taban ve tavanlarına çeşitli tekniklerle işlenmiş eserlerin oluşturduğu sanat grubudur. Duvar sanatının dağılımı, kaya sanatı ya da taşınabilir sanat kadar dağınık değildir. Zira bu sanat uygun coğrafik koşulları gerektirmektedir. Bir başka deyişle, sanatsal etkinlikler için elverişli mağaraların bulunması gerekir.

Paleolitik sanatçılar, mağaraların yukarıda tanımlanan yüzeyleri üzerine boyalı resim, alçak kabartma ve kazıma resim teknikleriyle figürler işlemişlerdir. Duvar tasvirleri, özellikle de boyalı ve kazıma resimler, çoğu kez mağaraların gözden uzak derinliklerindeki karanlık boşluklarının duvarları üzerine yapılmışlardır. Bazen hiç umulmadık dar ve alçak yerlerde bulunurlar. Buralara ancak basık ve dar geçit ve koridorlardan sürünerek geçerek ulaşılabilir. Görkemli duvar sanatı örneklerini içeren bu tip mağaralar, genellikle iskân edilmemişlerdir, buna karşılık birtakım ritlerin gerçekleştirildiği tapınaklar olarak kullanılmışlardır. Bazı araştırmacılar buralara kutsal olmayan kişilerin sokulmadıklarını ileri sürerler. Bu durum, özellikle üst Paleolitik'in son kültürü olan Magdaleniyen (Magdalénien) için söz konusudur. Buna karşılık üst Paleolitik'in ilk kültürü olan ve sanatın ilk kez başladığı Orinyasiyen'de sanatçılar iskân görmekte olan mağaralarda çalışmışlardır. Pek ustaca bir başlangıcı olmayan orinyasiyen duvar sanatı, gittikçe gelişerek yüksek bir seviyeye ulaşan magdaleniyen sanatın bütün formlarına öncülük etmiştir.

Kaya sanatı

Daha çok açık havada, gün ışığı ile aydınlanmış kayalar ya da kaya blokları üzerine yapılmış eserlerdir. Paleolitik'e bağlanabilecek kaya sanatı, Franko-Kantabrik bölgede yok denecek kadar azdır. Diğer bölgelerde bulunanlar ise duvar sanatı kadar gelişkin bir sanat görünümünde değildirler. Bu sanat grubu, Paleolitik Çağ sonrasında Mezolitik'te yaygınlaşır. Paleolitik sonrasında gelişen bu kaya sanatının coğrafik dağılışı hissedilir derecede bölgesel bir sınırlanma ve gruplanma gösterir. Güneyde İspanyol Levantin sanat bölgesinde hareket ve

hayat dolu bir sanat gelişmiştir. Av, savaş, sosyal yaşantı ve ailesel sahneler çoğunluktadır. Afrika'da ise daha geç dönemlerle ilgili, kuzey ve güneyde olmak üzere iki büyük alan vardır. Franko-Kantabrik sanatta görülen natüralizm, bu sanatta yerini şematizme bırakır. Figürler gölgeler halini almıştır. İnsan tasvirlerinde büyük bir artış görülür.

Taşınabilir sanat

Paleolitik insanların yaşadıkları mağaraların dolgularının çeşitli tabakalarından elde geçen küçük buluntularla birlikte bulunan ve çoğu kez büyüklükleri 10 cm'yi geçmeyen taş, kemik boynuz ve diş gibi maddeler üzerine yapılmış olan tasvirlerin oluşturduğu bir sanat grubudur. Bu gruba giren eserler, duvar ve kaya resimlerinin aksine, kolaylıkla bir yerden diğer bir yere taşınabilirler.

Figürler, işlenmemiş yoz parçalar üzerine yapıldıkları gibi şekillendirilmiş olan delikli çubuklar, savurgalar, kargılar, yarı yuvarlak çubuklar, kumando bastonları gibi alet ve silahlar üzerine de işlenirler. Heykelcikler ve kesilmiş kemik daireler de bu grup içinde yer alırlar.

Günümüze değin ele geçmiş bulunan binlerce taşınabilir sanat objesinin dağılımında gerek yerel gerek bölgesel olarak büyük bir eşitsizlik görülmektedir. Herhangi bir konaklama yerinde bunların yüzlercesi ele geçerken, aynı konaklama yerine yakın ve onunla çağdaş olan bir diğerinde bu tür eserlerin çok az sayıda ya da hiç bulunmadıkları görülebilir. Bu durumu konaklama yerlerindeki farklı grupların sosyo-kültürel gelişme düzeylerine bağlamak olanaklı gibi görünmektedir.

Franko-Kantabrik sanatta çok sayıda olan taşınabilir eser doğuya doğru Sibiryaya kadar uzanan alanda seyrekleşirler. Az sayıda da olsa kuzeyde Almanya, Belçika ve İngiltere'de görünürler.

Taşınabilir eserlerin büyük çoğunluğunu hayvan ve insan tasvirleri oluşturur. Bunların yanı sıra geometrik bezemeler ve bazı işaretler de çeşitli parçalar üzerine işlenmiştir.

Paleolitik sanatçılar, bazı gerçek sahneleri de taşınabilir nesnelere üzerine işliyorlardı. Bu gruba en güzel örnekler arasında Mas d'Azil mağarasında bulunan "kuşlu geyik ya da karaca yavrusu" bulunur. Bu hayvan dört ayağı üzerinde gerilmiş durumda kafasını geriye doğru çevirmiştir. Kuyruk havaya kalkmış olup geniş bir anüsten çıkar. Hayvanın kuyruğu üzerine iki küçük kuş konmuştur.

YARARLANILAN KAYNAK

Yalçınkaya, I., (1979), Taş Devirleri Sanatında Teknik ve Stil, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Dergisi XXIX:67-82. Ankara

Yalçınkaya, I., Taş Devirlerinde Sanat Eserleri ve Türkiye'deki İzleri, 1973, Basılmamış Doktora tezi